

Gyászbeszéd¹

Kedves családtagok, barátok, hallgatók, kollégák! Jogászok és irodalmárok! Nagy Tamást búcsúztatjuk. Tamást, ha megengedik, megengeditek. Aki született 1971-ben, és elhunyt idén, szeptember 22-én. 47, vagy 48 évesen. Ki hogy számolja. Fiatalon. Sajnos nem volt ideje annyira megöregedni, hogy finom úriembernek nevezhessék. Pedig az volt, még ha ritkán lehetett is öltönyben, nyakkendőben látni. Legutolsó fényképe, mely a gyászközlemény mellett a sajtóban megjelent, mosolygós félszepséget, kicsit tanácstalan arcot mutat. Nem sokkal halála előtt készült az intézeti honlapra. Nyakkendőt vett fel, hiszen szeretett volna megfelelni. Új intézeti egység jött létre szeptemberben, aminek oszlopos tagja lett. Akinek óráit akkor is sok hallgató vette fel, ha az nem volt kötelező. Akinek szabályos rajongói voltak és vannak a fiatalabb tudósok között is, és akinek műveire mindig odafigyelnek határon innen vagy túl. Aki, bár egészsége nem volt teljesen rendben, a halála előtti napon is órát tartott, és aki első kérésre rohant be helyettesíteni, ha arra kértük. Egyetemi ember volt, klasszikus értelemben. Hatalomvágytól mentes, érdeklődő, olvasó, elmélyülésre képes. Barátságos és segítőkész. Tisztelettudó, a legjobb értelemben.

Kevés sokáig betartott elhatározásom között tartom számon, hogy gyászbeszédet nem mondok. Az elhatározást személyes okok mellett a műfaj képtelen jellege magyarázza. Milyen feladat az, amikor a felfoghatatlan feldolgozására kell oly módon készülni, mint valamilyen egyetemi előadásra, vagy valamilyen megmértetésre. Az ember papírt vesz elő, vagy bekapcsolja a számítógépet, és elmenti a készülő fájlt, aminek nevet is ad. Őrület. Majd, ahogy elmondta valaki, aki sok ilyen beszédet tartott, még izgul is kicsit az ember. Hiszen szerepel. Izgul, miközben beszél egy helyzetben, ami mást sem bizonyít, mint hogy nincs értelme semmilyen izgalomnak. A műfaj annál is lehetetlenebb, mert nehéz a fennhangon, fejhangon, szinte énekelve elmondott templomias beszéd, és a vidám, angol humor stílusában előadott gyászbeszéd között középutat találni. Engem arra kértek, hogy ne legyek túlságosan gyászos, mert nem illene Tamáshoz. Nehéz teher ez ma.

Hiszen annak, hogy most megtöröm az említett fogadalmat, éppen Tamás az oka. Tamás, aki nem csupán a személyes okokat írta felül, hanem aki a gyászbeszéd stílusára is könnyedén választ talált volna. Egyrészt mert műveltsége egyetemi környezetben is ki-magaslónak számított, és könnyedén idézett volna híres gyászbeszédet. Talán emlékszik itt még valaki arra, hogy az internet korszaka előtt a szakma egy vers idézetet köröztetett, aminek senki nem ismerte szerzőjét. Tamás ránézett, és persze megmondta. Másrészt, mert akik ma itt vannak, pontosan tudják, hogy ő volt a 'Stílus' maga. Ahogyan kinézett,

¹ Elhangzott Nagy Tamás búcsúztatóján. Eredeti megjelenés: Dialógus 2018.

beszélt, érvelt, felemelt egy tárgyat, vagy elmesélt egy történetet, az mindig stílusos volt. Ahogyan megsodort egy cigarettát, és leült, ahogyan mosolygott, nevetett, vagy éppen elszomorodott, abból mindannyiszor elegancia sugárzott.

Hallgatóm volt, és a közös szentesi gyökerek ellenére Szegeden ismertük meg egymást. Gyorsan kiderült, hogy műveltsége messze átlagon felüli. Már akkor megkérdeztem tőle, hogy miért a jogi karra jött, és miért nem lett nyelvész, vagy irodalmár. Azt mondta, valamilyen ügyvédes filmélménynek köszönhetően. Amikor végzés után bejött hozzám, és jelezte, hogy szeretne a tanszéken maradni, akkor ezt azzal magyarázta, hogy olyasmivel kíván foglalkozni, ami örömet ad, és valami maradandó lehet a végeredménye. Ha meghallgatják majd Fekete Balázs búcsúztatóját, érteni fogják, hogy ez Tamásnak miért is sikerült.

Így lett kollégám, de hogy barátomnak miért nevezhetem, ahhoz sok egyéb kapcsolódási pont is kellett. Mindkettőnk kedvencei között volt Kafka, vagy a magyarok közül Hajnóczy. Elmeséltem neki, hogy életem egyik első középiskolai esszéjében, ami a „Perről” szólt, javítás után Josef K. neve mellett egy olyan tanári bejegyzést találtam, hogy „neveket lehetőleg ne rövidítsünk”. Nevetett. Azt is, hogy barátom testvérének barátja volt Hajnóczy, és hogy barátom testvére is úgy halt meg, mint Hajnóczy. Fonalat akartam felvenni, nem kérkedni egy áttételes ismeretséggel, ám Tamás rácsapott. „Ezek szerint Te ismerted Hajnóczy barátjának a testvérét? Nem semmi!” – mosolygott huncutul, Tamásosan. Szentesi humora volt, de mindig a bántás határán belül.

Örökké büszke leszek arra, hogy első közleményét közösen írtuk, hogy azután megtalálja a saját útját, ami a jog és irodalom határterületére vezetett, és ez jelentős ismertséget, komoly sikert hozott számára. A jogelmélettel foglalkozók szűk közösségén túl a legnevesebb irodalmárok elismerését vívta ki. Ha megengedik, idéznék egy rövid szöveget, amit Tamás azzal kezd, hogy: „Ha megengedik, idéznék egy rövid szöveget, ami számomra fontos.” Doktori disszertációja opponenseinek írt válaszát kezdte így, akik a dolgozatot az egekbe dicsérték, ám rendkívül kevés kritikai megjegyzésükben azt hiányolták, hogy Tamás miért nem ad nagyobb hangsúlyt saját meggyőződésének. Tamás ekként válaszolt: A nálunk kevésbé ismert, ám a valaha létezett hazájában – s ma már Nyugat-Európában is – sokra tartott jugoszláv képzőművész és művészet-teoretikus, Leonid Šejka – „a fauszti megpróbáltatások festője”, ahogy Danilo Kiš jellemezte – „utolsó följegyzése”, amit nem sokkal korai halála előtt vetett papírra, így szól. „A szeméttelp számomra a modern művészet átmeneti kísértését jelentette, ezzel a modern művészetnek számomra vége. Ha visszatérnék az élethez (az életerőmhöz) úgy festenek, hogy a festés a legnagyobb örömet szerezze (úgy, mint a régi mesterek) akár azon az áron is, hogy ne legyenek eredeti... A festészet az ima egy formája.”

Tamás válaszában mindezt átfordította a saját tevékenységére, dolgozatára, és általában a társadalomtudományra. Mindebből az következik, hogy számára az írás volt az ima egy formája, ami folyamatos örömet szerzett neki. Ráadásul úgy, hogy amit írt, azt nem teszi érvénytelenné vagy érdektelenné jogszabályváltozás, vagy a politikai széljárás. Örökérvényű műveket alkotott. Ahogyan akarta.

Most, amikor elszorul a torkunk, ha azokra nézünk, akiket mélyen szeretett, és ha az anyai múlhatatlan fájdalomra, a testvéri gyászra, gyermeki elárvulásra gondolunk, azt se felejtsük el, hogy akiknek most szörnyen fáj, azok mennyi örömet szereztek Tamásnak. Gondoljunk arra is, hogy neki mennyi öröme volt, amíg közöttük lehetett.

Szeretném megőrizni Tamás emlékét. Az intézeti kollégáim is segítenek ebben. Ám görcsösen koncentrálok majd arra, hogy az írásain túl főleg az maradjon meg belőle, ami igazán számít. Ahogy ül nálunk a teraszon, lazán, könnyedén. Ahogy hallgatom a fiáról, Nikuról szóló végtelen történeteit, édesapja éremgyűjteményének titkait. Ahogy Adélhoz szól. Ahogy kedvenc zenéjét hallgatja és mutatja meg nekem... és ahogy búcsúzik... ahogy búcsúzott, és ahogy utoljára is búcsúzott. „Na, hernyó főnikém.” Szia Tamás, nyugodj békében!

Badó Attila